

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ભારતીય સંઘ

વિરુદ્ધ

મેસર્સ શ્રીંગ કન્સ્ટ્રક્શન કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડ

ઓક્ટોબર ૧૭, ૨૦૦૬

[જી. પી. માથુર અને એ. કે. માથુર, ન્યાયાધીશો]

મર્યાદા અધિનિયમ; કલમ ૧૪/આર્બિટ્રેશન અને કન્સીલીએશન એક્ટ,
૧૯૯૬; કલમ ૩૪:

રહેણાંક આવાસના નિર્માણ માટે ભારત સંઘ સાથે કરાર કરતી ખાનગી
કંપની-કામ પૂર્ણ કરવું-ખાતાનું સમાધાન કરવું-કંપની દ્વારા વિવાદ ઊભો
કરવો-મધ્યસ્થીની નિમણૂક-એવોર્ડ-ચેલેન્જ ટુ-હાઈ કોર્ટ દ્વારા આ આધાર પર
નકારી કાઢવામાં આવે છે કે એવોર્ડને જિલ્લા અદાલતમાં વાંધો દાખલ કરીને
પડકારવામાં આવી શકે છે-વિલંબની માફી માટેની અરજી સાથે વાંધા દાખલ

કરવા-જિલ્લા અદાલત દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવે છે-પ્રથમ અપીલ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવે છે-અપીલ પર, **ઠરાવ્યુ:** વલિંબની માફી અંગેના પ્રશ્નની નીચેની અદાલતો દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી હોય તેવું લાગતું નથી-તેથી, આ બાબત ટ્રાયલ કોર્ટને એ નક્કી કરવા માટે મોકલવામાં આવે છે કે એવોર્ડને રદ કરવા માટે દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને બાદ કર્યા પછી મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર ગણી શકાય કે કેમ.

આ અપીલમાં વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો તે હતો કે શું મર્યાદા અધિનિયમ અને કલમ ૧૪ આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ હેઠળ અને કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે કે નહીં.

અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે તે સાચું છે કે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ મધ્યસ્થતા અને સમાધાન અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહીમાં લાગુ થશે નહીં કારણ કે મધ્યસ્થતા અને સમાધાન અધિનિયમની કલમ ૩૪ (૩) હેઠળ મર્યાદાનો સમયગાળો પહેલેથી જ સૂચવવામાં આવ્યો છે પરંતુ મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૪ ને તેની મર્યાદામાંથી બાકાત રાખવામાં આવી નથી; કે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૪ ની લાગુતા અંગેના પ્રશ્નની ઉચ્ચ અદાલત તેમજ જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી ન હતી; કે ભારત સંઘ તરફથી ઉચ્ચ અદાલતનો સંપર્ક કરવો તે પ્રામાણિક ભૂલ હતી; તે એક ખોટી ધારણા હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરી હોવાથી, તેના ચુકાદાને માત્ર ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ જ પડકારવામાં આવી શકે છે; અને આ અદાલતે તાજેતરમાં ગોવા રાજ્ય વિરુદ્ધ પશ્ચિમી બિલ્ડરો, [૨૦૦૬] ૬ એસ. સી. સી.

૨૩૯ના કેસમાં એવો મત રાખ્યો છે કે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૪ની લાગુ પડવાને ૧૯૯૬ના અધિનિયમમાંથી બાકાત રાખવામાં આવી નથી.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે ઠરાવ્યું:

ગોવા રાજ્ય વિરુદ્ધ પશ્ચિમી બિલ્ડર્સના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, આ બાબતને ટ્રાયલ કોર્ટમાં પરત મોકલવી ન્યાયી અને યોગ્ય છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે કે શું અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલ આબિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટની કલમ ૩૪ હેઠળ ચુકાદાને રદ કરવા માટેની અરજીને અપીલકર્તા દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ ઉપાયની કાર્યવાહીમાં ખર્ચવામાં આવેલા સમયગાળાની કપાત કર્યા પછી મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર ગણી શકાય કે કેમ. તેથી, આ બાબત જિલ્લા ન્યાયાધીશને મોકલીને અપીલની મંજૂરી આપવામાં આવે છે. જિલ્લા ન્યાયાધીશને નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તેઓ ઉપરોક્ત નિર્ણયના પ્રકાશમાં આ મામલાની તપાસ કરે અને અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીનો આ આદેશમાં કરવામાં આવેલા કોઈપણ નિરીક્ષણ પ્રત્યે પૂર્વગ્રહ વિના તેની યોગ્યતા પર ઝડપથી નિકાલ કરે. [૨૭૬- એચ; ૨૭૭-એ-બી]

ગોવા રાજ્ય વિ. વેસ્ટર્ન બિલ્ડર્સ, [૨૦૦૬] ૬ એસ.સી.સી. ૨૩૯ પર આધાર રાખ્યો હતો.

દિવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નંબર ૪૫૧૬ ઓફ ૨૦૦૬

૨૦૦૫ની પ્રથમ અપીલ નંબર ૬૭માં નૈનીતાલ ખાતેની ઉત્તરાંચલની ઉચ્ચ અદાલતના ૧૭.૮.૨૦૦૫ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે બી. દત્તા, એ. એસ. જી., પૂર્ણિમા ભટ્ટ કાક અને અનિલ કટિયાર.

પ્રતિવાદી માટે વિજય હંસારિયા અને જતિન્દર કુમાર ભાટિયા.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયાધીશ એ. કે. માથુર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

અરજી મંજૂર

આ અપીલમાં સામેલ ટૂંકો પ્રશ્ન એ છે કે શું મર્યાદાની કલમ ૧૪ આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ (ત્યારબાદ તેને "એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ને લાગુ પડે છે કે નહીં?

આ અપીલ નૈનીતાલ ખાતેની ઉત્તરાંચલ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ૧૭.૮.૨૦૦૫ ના રોજ ૨૦૦૫ની પ્રથમ અપીલમાં નં ૬૭ પર પસાર કરેલા ચુકાદા અને આદેશ સામે નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે, જેમાં ડિવિઝન બેન્ચે ૨૦૦૫ના આર્બિટ્રેશન કેસ નં ૧૭૦ માં દહેરાદૂનના જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૬.૮.૨૦૦૫ ના આદેશને સમર્થન આપ્યું છે, જેમાં સમય દ્વારા પ્રતિબંધિત હોવાના કારણે આર્બિટ્રલ એવોર્ડને રદ કરવા માટે કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને ફગાવી દેવામાં આવી છે.

વર્તમાન અપીલના નિકાલ માટે જે સંક્ષિપ્ત તથ્યો જરૂરી છે તે એ છે કે અપીલકર્તા-ભારત સંઘે કરાર કર્યો છે લેન્સડાઉન ખાતે સંરક્ષણ હિસાબ વિભાગના અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓ માટે રહેણાંક રહેઠાણના નિર્માણ માટે મુખ્ય ઇજનેર, બરેલી ઝોન દ્વારા અહીં પ્રતિવાદી સાથે ૧૯૯૩-૯૪ ના નં. સીઈબી/ડીડીએન/૧૪ (રૂ. ૮૨,૩૪,૭૮૯/- ના મૂલ્ય માટે). પ્રતિવાદી દ્વારા કરારમાં નિર્દિષ્ટ તારીખો સુધીમાં ત્રણ તબક્કામાં કામ પૂર્ણ કરવાનું હતું. જો કે, અપીલકર્તા-ભારત સંઘ દ્વારા સમય લંબાવવામાં આવ્યો હોવા છતાં પ્રતિવાદી નિયત સમયગાળાની અંદર કરારનું કામ પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ ગયો. જો કે, પ્રતિવાદીનું અંતિમ બિલ યોગ્ય રીતે પતાવટ કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, પ્રતિવાદીએ વિવાદ ઉઠાવ્યો અને મધ્યસ્થીની નિમણૂક માટે નૈનીતાલ ખાતે ઉત્તરાંચલની ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ અરજી દાખલ કરી. ઉચ્ચ અદાલતે તેના તારીખ ૨૧.૭.૨૦૦૩ ના આદેશ દ્વારા, ન્યાયમૂર્તિ કે. ડી. શાહી (અલ્હાબાદ ઉચ્ચ ન્યાયાલયના ભૂતપૂર્વ ન્યાયાધીશ) ને મધ્યસ્થી તરીકે નિયુક્ત કર્યા. આ પુરસ્કાર ૩૦.૧૧.૨૦૦૪ પર પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો હતો અને તેની એક નકલ અપીલકર્તા દ્વારા ૩.૧૨.૨૦૦૪ પર પ્રાપ્ત કરવામાં આવી હતી. એવોર્ડ મુજબ, અપીલકર્તા-ભારત સંઘ દ્વારા વાર્ષિક ૧૮ ટકાના દરે વ્યાજ સાથે ચૂકવવા માટે પ્રતિવાદીની તરફેણમાં રૂ. ૨૮,૯૪,૭૨૦/- ની રકમ આપવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાએ ઉપરોક્ત ચુકાદાથી વ્યથિત થઈને ૨૦૦૫ની રિટ પિટિશન એટલે કે રિટ પિટિશન નં ૨૮૩ દાખલ કરી હતી, જેમાં નૈનીતાલ ખાતે ઉત્તરાંચલની હાઈકોર્ટ સમક્ષ આ ચુકાદાને પડકારવામાં આવી

હતી, એવી પ્રામાણિક માન્યતા હેઠળ કે મધ્યસ્થીની નિમણૂક હાઈકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવી હોવાથી, આ ચુકાદાને રિટ પિટિશન દાખલ કરીને હાઈકોર્ટમાં પડકારવામાં આવી શકે છે. જો કે, જિલ્લા ન્યાયાધીશ, દહેરાદૂનની અદાલતમાં વાંધાઓ દાખલ કરીને કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ એવોર્ડને પડકારવામાં આવવો જોઈતો હતો તે આધાર પર મર્યાદિત હોવાને કારણે ૪.૪.૨૦૦૫ પર રિટ અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આથી, કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ વિલંબની માફી માટેની અરજી સાથે દહેરાદૂનના જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ વાંધો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે ૨૦૦૫ ના આબિટ્રેશન કેસ નં ૧૭૦ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો હતો. મધ્યસ્થી ચુકાદાને રદ કરવા માટે કાયદાની કલમ ૩૪ની પેટા-કલમ (૩) અનુસાર, અરજી કરનાર પક્ષને મધ્યસ્થી ચુકાદો મળ્યો હોય તે તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર અથવા મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તે વિનંતીનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હોય તે તારીખથી કલમ ૩૩ હેઠળ વિનંતી કરવામાં આવી હોય તો અરજી કરી શકાય છે. કલમ ૩૪ની પેટા-કલમ (૩) માં વધુ જોગવાઈ છે કે અરજી દાખલ કરવા માટેનો સમયગાળો લંબાવી શકાય છે જો અરજદાર બતાવી શકે કે તેને ત્રણ મહિનાના ઉક્ત સમયગાળાની અંદર અરજી કરવા માટે પૂરતા કારણોસર અટકાવવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તે પછી ૩૦ દિવસ સુધી નહીં. વર્તમાન કેસમાં, સ્પીકાર્યું છે કે અરજી ૩૦ દિવસની વિસ્તૃત અવધિથી પણ આગળ દાખલ કરવામાં આવી હતી. આથી, જિલ્લા ન્યાયાધીશે વિલંબને માફ કરવાની અરજી તેમજ સમય દ્વારા પ્રતિબંધિત એવોર્ડને રદ કરવાની અરજીને ફગાવી દીધી હતી. અપીલકર્તા દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ તે આદેશ

સામે દાખલ કરવામાં આવેલી પ્રથમ અપીલ પણ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. તે આદેશની વિરુદ્ધમાં હાલની અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તા વતી એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ શ્રી બી. દત્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે તે સાચું છે કે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ આ કાર્યવાહીમાં લાગુ થશે નહીં કારણ કે કાયદાની કલમ ૩૪ (૩) હેઠળ મર્યાદાનો સમયગાળો પહેલેથી જ સૂચવવામાં આવ્યો છે પરંતુ મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૪ ને તેના દાયરામાંથી બાકાત રાખવામાં આવી નથી. એ તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે કે વિવાદિત ચુકાદાને હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ પિટિશન દાખલ કરીને પડકારવામાં આવ્યો હતો પરંતુ પાછળથી તે જાણવા મળ્યું કે રિટ પિટિશન યોગ્ય ન હતી અને તે મુજબ, રિટ પિટિશનને રદ કર્યા પછી હાલની અરજી કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને સાથે સાથે મર્યાદા કાયદાની કલમ ૫ હેઠળ અરજી કરવામાં આવી હતી. એવું લાગે છે કે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૪ લાગુ કરવા અંગેના પ્રશ્નની ઉચ્ચ અદાલત તેમજ જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી ન હતી. હકીકતમાં, ભારત સંઘ તરફથી ઉચ્ચ અદાલતનો સંપર્ક કરવો એ પ્રામાણિક ભૂલ હતી. તે ખોટી ધારણા હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરી હોવાથી, તેના ચુકાદાને માત્ર ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ જ પડકારવામાં આવી શકે છે. આ અદાલતે તાજેતરમાં ગોવા રાજ્ય વિરુદ્ધ પશ્ચિમી બિલ્ડરોના કેસમાં, [૨૦૦૬] ૬ એસ.સી.સી. ૨૩૯ માં અહેવાલ આપ્યો છે કે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૪ ની લાગુ પડતી ૧૯૯૬ ના અધિનિયમમાંથી

બાકાત નથી. વેસ્ટર્ન બિલ્ડર્સ (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૪૩ના આધારે, મર્યાદા અધિનિયમ ૧૯૯૬ના અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે અને મર્યાદા અધિનિયમની જોગવાઈઓ માત્ર તે હદ સુધી બાકાત રહી શકે છે જ્યાં ૧૯૯૬ના અધિનિયમ હેઠળ અલગ સમયગાળો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો હોય. કલમ ૩૪ હેઠળ કોઈ પ્રતિબંધ આપવામાં આવ્યો નથી, તેથી મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૧૪ ને ૧૯૯૬ ના અધિનિયમમાં ન વાંચવાનું કોઈ કારણ નથી, જે ન્યાયના કારણને આગળ વધારશે.

તેથી, શ્રી દત્તા, વિદ્વાન એ. એસ. જી. એ રજૂઆત કરી હતી કે વિલંબને માફ કરવા માટે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તા રિટ પિટિશન દાખલ કરીને હાઈકોર્ટ સમક્ષ ઉપાયની કાર્યવાહી કરી રહ્યો છે અને વિલંબને માફ કરવો જોઈએ. આ પ્રશ્નની તપાસ ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવી હોય તેવું લાગતું નથી. વેસ્ટર્ન બિલ્ડર્સ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને અમે માનીએ છીએ કે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કાયદાની કલમ ૩૪ હેઠળ ચુકાદાને રદ કરવાની અરજીને મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર એટલે કે ઉચ્ચ અદાલત પછી ગણી શકાય કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે આ બાબતને ટ્રાયલ કોર્ટમાં પરત મોકલવી ન્યાયી અને યોગ્ય છે.

અમારી ઉપરોક્ત ચર્ચાના પરિણામે, અમે આ અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ અને ઉચ્ચ ન્યાયાલય અને જિલ્લા ન્યાયાધીશના વિવાદિત આદેશને રદ કરીએ છીએ અને આ બાબત જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ મોકલીએ છીએ. વિદ્વાન જિલ્લા ન્યાયાધીશને વેસ્ટર્ન મિલ્ડર્સ (ઉપરોક્ત) માં નિર્ણયના પ્રકાશમાં આ મામલાની તપાસ કરવા અને અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીનો આ આદેશમાં કરવામાં આવેલા કોઈપણ નિરીક્ષણ પ્રત્યે પૂર્વગ્રહ વિના, તેની યોગ્યતા પર શક્ય તેટલી ઝડપથી નિકાલ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ ઓર્ડર નહીં હોય.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.